

Mojca Ramšak

KNJIŽNA BERA SLOVENSКИH ETNOLOGOV -
PRAVLJICA ALI STVARNOST?¹

Knjižna bera slovenskih etnologov iz leta 1995 znaša 27 monografij in 3 revije (*Traditiones, Etnolog, Glasnik SED*). Podrobneje razčlenjeno to pomeni: 2 objavljena doktorata (Monika Kropelj, *Pravljica in stvarnost*; Marija Stanonik, *Iz kaosa kozmos*), 2 objavljena magisterija (Borut Brumen, *Na robu zgodovine in spomina*; Miran Puconja, *K vrednotenju identitete panonske kmetije*) in 1 diplomska naloga (Polona Sketelj, *Na stičišču dveh kultur*), 3 zborniki (*Razvoj slovenske etnologije od Štreklja in Murka, Mediterranean Ethnological Summer School, Planšarske stavbe v vzhodnih Alpah*), 3 knjige s področja materialne kulture (Marija Makarovič - *Slovenska ljudska noša v besedi in podobi - Notranjska, Planšarske stavbe v vzhodnih Alpah*, Miran Puconja - *K vrednotenju identitete panonske kmetije: temelji preživetja na Čvenu...*), 1 s področja socialne kulture (Helena Ložar Podlogar - *V adventu snubiti o pustu ženiti: svatbene šege Ziljanov*), s področja duhovne kulture pa je v letu 1995 izšlo kar 13 monografij, v glavnem gre za zbirke pravljič in pesmi ter za raziskave plesa.

Etnologi ne raziskujejo in pišejo samo Slovencev znotraj države, pač pa tudi o zamejskih Slovencih. Na področju avstrijske Koroške je najbolj aktivna in v neverjetno kratkih časovnih presledkih izdaja knjige Marija Makarovič. Ta je v letu 1995 uredila kolektivno monografijo koroške vasi Vogrče v občini Pliberk ob njeni osemstoletnici in uredila že tretjo knjigo življenjepisov koroških Slovencev, na Koroškem dvojezičnem ozemlju je o delovnem in prostem času v Globasnici razmišljala Polona Sketelj. Slovenski etnični in jezikovni prostor v Reziji, Nadiških in Terskih dolinah v Beneški Sloveniji pa zajema bibliografska študija Roberta Dapita, ki prinaša izbor naslovov s področja jezikoslovja in etnologije.

Veliko je tudi število monografskih študij, v katerih avtorji pišejo o urbani kulturi Murske Sobote (Borut Brumen), o Slovencev in času (Gorazd Makarovič), o etnološkem orisu rock skupine v Slovenskih goricah (Rajko Muršič), ter o slovenskih izkustivih eksotike (Zmago Šmitek).

Če tematiko iz objavljenih monografij primerjamo s tujino (gl. razpredelnico), ugotovimo, da pri Slovencev prevladujejo etnološke in folkloristične teme, manj pa je denimo kulturno antropoloških, etnomuzikoloških, etnoarheoloških, etnosocioloških in mitoloških tem ter raziskav iz evropske ali neevropske etnologije, o katerih so pisali v drugih evropskih nacionalnih etnologijah.

Etnologija sodi med tiste vede, ki raziskujejo, vrednotijo in ohranjajo temeljne "lokalne" identifikacijske plasti kulture v Sloveniji in zamejstvu. Za ohranjanje etnološke dediščine pa so potrebne tudi objave. Najprej znanstvene, in to v lastnem jeziku, saj le tako pride do minimalne komunikacije med raziskovalci. Ti so praviloma posredovalci znanja v mikrookolju in v lokalnem jeziku. V materinem jeziku posredujejo tudi profesionalne in za širšo javnost privlačne informacije, ki popularizirajo znanost. In potem je tu še mednarodna komunikacija med znanstveniki različnih tradicij, pa naj se ti imenujejo etnologi, folkloristi, kulturni ali socialni antropologi. Z mednarodnimi objavami je možno optimalno metodološko oplajanje in prenašanje tujih izkušenj v raziskovanje lastne kulture.

Poleg objavljanja v materinem jeziku v domačih revijah in monografijah se zaradi težnje po afirmaciji lastnega znanstvenega dela kaže vedno večja potreba po objavljanju v tujini in v tujih (svetovnih) jezikih. Humanistika se mora pri evalvaciji raziskovalnega dela, ki ga pri izboru za sofinanciranje predpisujejo državne službe, otepati modelov, prevzetih iz naravoslovja. V ospredju so univerzalna merila, ki ne upoštevajo specifičnosti humanistike: štetje referenc, uniformno urejanje tiskovin po priporočilih strokovnih komisij ipd. V rabi so metode, ki so bolj nagnjene k preštevanju kot pa h kvalitativnemu vrednotenju znanstvenega dela.

To pušča svoje sledi tudi v etnologiji. Tisti, ki delijo blagoslove in stotine, se ne zavedajo - ali pa morda še predobro - da je ocenjevanje znanosti glede na citate v mednarodnih indeksih njeno pohabljanje. Kakšen kriterij je to, ki humaniste in etnologue dela manj pomembne, ker pišemo o Sloveniji in o Slovencev, ker med drugim uporabljamo tudi več sto let stare vire, in ker pišemo o stvarih, za katere se zanimajo pretežno Slovenci? Pri tistih, ki imajo denar, pač prevladuje mnenje, da je potrebno citirati najnovejše vire, še posebno tuje. To je prav, če gre za metodične in metodološke izboljšave ter teoretske inovacije. Vendar pri tem pozabljajo, da je kemiku najnovejša formula iz Amerike ali od koderkoli bolj dobrodošla kakor etnologu tuja razprava o načinu življenja starostnikov na Filipinih. In, nenazadnje, če se bodo ta merila še zaostrovala, kdo pa bo pisal o Slovencev in njihovi ljudski, urbani in drugih kulturah? Kdo bo pisal o ziljski ohceti, belokranjskem šotišu, rezijanskih pravljičah, dolenski telebi, diskretnem šarmu ljubljanskega študentskega naselja, slovenskih razdaljah in bližinah med narodopisjem in antropologijo, Kotnikovih terenskih ekipah, Murkovem in Štrekljevem pogledu na ljudsko pesništvo, rock skupini v Slovenskih goricah, čebeli v slovenski slovstveni folklori, času med Slovenci nasploh in delovnem ter prostem času v Globasnici? Tujci prav gotovo ne.

Etnologi, prav tako kot naravoslovci, odkrivamo zakone življenja, in če so zato naš medij obširne razprave ali debele

¹ Za objavo prirojen govor z društvene prireditve Predstavitev etnoloških knjig iz leta 1995 v Kulturno informacijskem centru Križanke, Ljubljana 12. 6. 1996.

knjige, ne pa zgoščene formule, to še ne pomeni, da smo "nakladači". Naša raziskovanja pa so izključno domača, ali kakor bi rekel Janez Trdina: "Cesar je gospodar na Dunaju, v svoji hiši pa jaz." Tako bi naj bilo.

Rezultate slovenskih nacionalno usmerjenih raziskovanj, ki so pomembna za domačo kulturo, pa je izredno težko objaviti v tujih znanstvenih revijah, kaj šele monografijah. Lahko bi bile objavljene v prevodu v tuj jezik v domači periodiki z mednarodnimi ambicijami, torej v taki, ki bi se z izmenjavo in distribucijo uspela uveljaviti v tujini. Toda prevodi in lektoriranje v tujem jeziku bistveno povečajo stroške izdaje (tudi za trikrat). Ministrstvo za znanost in tehnologijo, ki sicer zahteva mednarodno uveljavljenost slovenske znanstvene periodike, pa tega denarja praviloma nima ali pa ga noče dati. Črta pa ga tudi tam, kjer ga je doslej za slovenske izdaje že dajalo, npr. za Glasnik Slovenskega etnološkega društva. Razlogi za ukinitve so bržkone v omenjeni uravnilovki, s katero državni uradniki ocenjujejo periodiko, ne pa strokovna spornost ali nedeljska retorika piscev.

In ker humanisti, in med njimi etnologi, pišejo tudi knjige, je le malo verjetno, da se bo našel denar za njihove prevode, razen kadar gre, kot npr. pri zborniku Slovenskega etnološkega društva *Mediterranean Ethnological Summer School* (ur. Borut Brumen in Zmago Šmitek), v glavnem za tuje avtorje, ki so predavali na mednarodni etnološki poletni šoli v Piranu leta 1994 in 1995 ter v glavnem pisali o metodoloških konceptih, terenskem delu in raziskovalnih metodah v Istri in Sredozemlju, nacionalizmu in vlogi etnologije in antropologije v Evropi, vizualnih raziskavah v etnologiji, materialni kulturi in množični porabi itd. Teoretični prispevki imajo večjo možnost, da bodo objavljeni v tujini, kakor (etnografske) empirične raziskave, razen če so dovolj komparativne. Komparativne raziskave pa zahtevajo poleg dobrega poznavanja več jezikov in tujega gradiva še univerzalizen renesančnih mislecev, enciklopedično širino, skratka poliglotsko glavo. Teh pa je vedno manj, zato je rešitev morda v skupinskem delu in projektih z več sodelavci.

Po uvodnih besedah in seznamu knjig, objavljenih v letu 1995, je morda razumljivejše retorično vprašanje iz naslova, sposojeno iz leta 1995 objavljenega doktorata Monike Kropelj. Knjižna bera slovenskih etnologov iz leta 1995, ki obsega 27 monografij in 3 revije (*Traditiones*, *Etnolog*, *Glasnik SED*, ki je izšel štirikrat), je resničnost in ne domišljjski konstrukt.

Če ostanemo za hip pri številkah, to pomeni: 2 objavljena doktorata (Monika Kropelj, *Pravljica in stvarnost: Marija Stanonik. Iz katosa kozmos*), 2 objavljena magisterija (Borut Brumen, *Na robu zgodovine in spomina*; Miran Puconja, *K vrednotenju identitete panonske kmetije*) in 1 objavljena diplomska naloga (Polona Sketelj, *Na stičišču dveh kultur: med delovnim in prostim časom v Globasnici*), 3 zborniki (*Razvoj slovenske etnologije od Štreklja in Murka, Mediterranean Ethnological Summer School, Planšarske stavbe v vzhodnih Alpah*), 3 knjige s področja materialne kulture (Marija Makarovič, *Slovenska ljudska noša v besedi in podobi - Notranjska*, Miran Puconja, *K vrednotenju identitete panonske kmetije: temelji preživetja na Cventu*, in že omenjeni zbornik *Planšarske stavbe v vzhodnih Alpah*), 1 s področja socialne kulture (Helena Ložar Podlogar - *V adventu snubiti o pustu ženiti: svatbene šege Ziljanov*), s področja duhovne kulture pa je v letu 1995 izšlo kar 13 monografij, v glavnem gre za zbirke pravljič in pesmi ter za raziskave plesa.

Na področju **materialne kulture** lahko že osmič sledimo *Slovenski ljudski noši v besedi in podobi* izpod peresa Marije Makarovič. Tokrat je obdelala Notranjsko: Bloke, Cerknico z

okolico, Loško dolino in Vidovsko planoto. Zbirka izhaja od leta 1986, doslej pa so izšli naslednji zvezki: *Dobrepolje* (1986), *Slovenska Istra* (1987), *Kozjansko* (1988), *Kostel* (1989), *Zilja* (1991), *Poljanska dolina ob Kolpi* (1993), *Litijsko Posavje* (1994), *Notranjska* (1995); *Podjuna* in *Rož sta* v pripravi. Knjige obravnavajo oblačilno kulturo kmečkega prebivalstva predvsem do sredine 20. stoletja, s posebno pozornostjo na ljudski noši, ki se je oblikovala po oblačilnih zgledih 19. stoletja, primerjalno pa so upoštevana tudi redka pričevanja o noši 18. in 19. stoletja. Vsebinski podatki za nekatere sestavine oblačilne kulture je podobna na celotnem slovenskem etničnem prostoru, podrobnejša primerjava pa kaže, da je bila oblačilna kultura vsakega posameznika odvisna od več dejavnikov. Poleg materialnega stanja, ki je vplivalo predvsem na zunanji oblačilni videz, sta bila pomembna tudi družbeni in osebni dejavnik, ki sta vplivala na celovito posameznikovo oblačilno kulturo.

Sredi 19. stoletja se je slovenska ljudska noša vedno bolj zgledovala po srednjeevropskem načinu oblačenja v mestih in trgih, zato je proti koncu 19. stoletja, razen v odročnejših krajih, postajala vedno bolj podobna in poenotena. Nekdanja svojska podoba se je v tem času toliko spremenila, da ne moremo več govoriti o značilnih ženskih in moških pokrajinskih ali izjemoma tudi krajevnih nošah, saj so se razlike v kroju, barvi in materialu zabrisale.

Zbirka je namenjena predvsem folklornim skupinam, saj te v svojem programu največkrat prikazujejo sestavine kmečke kulture iz 19. stoletja.

V slovensko-nemško-italijanskem zborniku referatov z mednarodnega simpozija v Bohinju od 7. do 9. junija 1995 z naslovom *Planšarske stavbe v vzhodnih Alpah* (ur. Tone Cevc) so raziskovalci ljudskega stavbarstva iz Švice, Italije, Nemčije, Avstrije in Slovenije orisali tipologijo planšarskih stavb v Vzhodnih Alpah in odkrivali vzroke, ki so vplivali na razvoj stavbnih tipov. Zbornik prinaša tudi teme s področja varovanja in ohranjanja tradicionalnih planšarskih stavb na samem mestu ali v okviru regionalnih ali nacionalnih parkov. Geografsko lahko sledimo stavbni tipologiji planšarskih stavb, planšarstvu in planinskem gospodarstvu Julijskih Alp, Karavank, Kamniških ali Savinjskih Alp, Dolomitov v Beneški Sloveniji, Osrednjih in Vzhodnih Alp Švice, na avstrijskem Tirolskem in na Bavarskem v Nemčiji ter povezavam med naravo, delom človeških rok in gospodarskimi zahtevami. Dolgoletno zaničevanje znanja o stavbnih zakonitostih in načinu življenja v njih je pomenilo generacijsko prekinitev in pozabo tega znanja. Možnosti varovanja in ohranjanja te dediščine pa odpirajo nove razsežnosti v vsakdanjem sodobnem življenju.

Za **družbeno kulturo** je pomembna etnološka historično naravnana študija Helene Ložar Podlogar z naslovom *V adventu snubiti - o pustu ženiti: svatbene šege Ziljanov*. V njej je avtorica zbrala in kritično pretresla obstoječe viře, s pomočjo pisnih ter ustnih virov preučila ženitovanjske vedenjske vzorce v Zilji od konca 18. stol. do danes in sledila vzrokom transformacije te šege. Od prvega poročila o ziljskem svatovanju Juliusa Heinricha Gottlieba Schlegla iz leta 1798 pa do prispevka domačina Nika Kriegla iz Zahomca in sodobnih opisov na podlagi terenskih zapiskov ter odgovorov na anketo Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU je natančno analizirala in primerjala vsebine posameznih člankov in ugotavljala vzroke za odstopanja in netočnosti v opisovanju ter razlike v interpretaciji posameznih ženitovanjskih sestavin. Nekatere opise je izločila kot neutemeljene in izmišljene ali morda napisane na osnovi narobe razumljenega pripovedovanja. Ob tem je nakazala še neraziskane probleme

v zvezi z žiljsko svatbo in navedla tri možne vzroke za zanimanje laičnih in strokovno usposobljenih raziskovalcev Žiljske doline: njen geografski položaj, socialno strukturo prebivalcev (trdni kmetje) ter slikovitost žiljske noše in pestrost šeg. Delo je sklenjeno z ugotovitvijo, da se v žiljskih svatbenih šegah pojavljajo značilnosti, ki jih najdemo tudi v širšem vzhodnoalpskem kulturnem prostoru, ne glede na državne meje ali narodnostne skupnosti.

Opus **duhovne kulture** iz leta 1995 je najobširnejši. Poleg že omenjenega doktorata Monike Kropelj z naslovom *Pravljica in stvarnost* je v knjižni zbirki *Glasovi* izšlo 5 knjig pravljic: Lidija Kleindinst je zbrala, uredila in napisala spremno besedo k idrijskim anekdotam in smešnicam, *Bam knapa vzela, bam zmeraj vesela*; Anton Gričnik je zbral in uredil pohorske pravljice pod naslovom *Noč ima svojo moč, bog pa še večjo*; Marta Repanšek je zbrala *Bajže s Koroške*; Dušan Rešek pa je zbral in uredil zgodbe s Prekmurja in jih poimenoval *Brezglavjeki*. Zbirka *Glasovi*, ki upošteva le neobjavljeno gradivo iz posamičnih slovenskih pokrajin, zbrano po letu 1945, in katere nenapisano vodilo je, da naj ima vsaka vas svoj glas, je zadnje tri knjige obogatila še z zgoščenkami, tako da je del pripovedi mogoče doživeti še bolj živo. Za strokovno zahtevnejše bralce so pripovedi še oštevilčene, dodan pa jim je še slovarček narečnih izrazov in seznam pripovedovalcev s podatki.

Izborov in objav pravljic še ni konca; Marija Stanonik je zbrala in uredila sto slovenskih pravljic iz naših dni oziroma iz obdobja po drugi svetovni vojni, jih poimenovala *V deveti deželi* in jih pospremila z obširno sklepno besedo v zbirki *Zlata ptica*. Tudi za to zbirko velja, da gradivo poskuša biti čimbolj avtentično, a berljivo in dostopno širšemu krogu bralcev.

Pri omenjenih zbirkah pravljic in samostojni izdaji Monike Kropelj ne prevladujejo estetski kriteriji, pač pa jezikovno-geografski, z zgodovinskim, gospodarskim in kulturološkim orisom, poleg tega pa je upoštevan življenjski kontekst oziroma odsev vsakdanjega življenja, gospodarske in družbene razmere ter duhovne vrednote.

Novo pomene in novo mitologijo postavljata kurentu, predvsem pa kurentu Borisa Žoharja, slikarja naivca iz Ptuja, v katalogu k razstavi *Mitologija Žoharjevega kurenta* tudi Aleš in Stanka Gačnik.

Zmaga Kumer je sestavila pesmarico *Slovenskih ljudskih pesmi* in zbrala *Slovenske koledniške pesmi*. Slednje z namenom, da bi pomagala tistim, ki bi želeli obnoviti koledovanje, kakršno je bilo v navadi v slovenskem kulturnem prostoru, tudi v tuzškem zaledju, v Beneški Sloveniji, Porabju in na avstrijskem Koroškem. Manjkajo le koledniške pesmi iz Rezije.

Mirko Ramovš je nadaljeval s knjižno zbirko *Polka je ukazana: plesno izročilo na Slovenskem* in v njej predstavil *skupinske in parne plesne Bele krajine in Kostela*. Zbirka *Plesno izročilo na Slovenskem* izhaja od leta 1992 in predstavlja plesno izročilo skupinskih, parnih in otroških plesov v Sloveniji. V prvih dveh knjigah so opisani najznačilnejši plesi in najzanimivejše variante, ki so doma le v posameznih krajih Gorenjske, Dolenjske, Notranjske, Bele krajine in Kostela. Mirko Ramovš načrtuje še tretjo in četrto knjigo, ki bosta pokrili slovensko Istro in Primorje, Benečijo, Rezijo, Koroško in zahodno Štajersko. Knjigi sta nastali pravzaprav kot reakcija na leta 1980 izdano in v rekordnih dveh mesecih razprodano antologijo slovenskih ljudskih plesov *Plesat me pelji* istega avtorja. Zbirka je namenjena vsem tistim, ki se bolj ali manj profesionalno ukvarjajo z ljudskim plesom, predvsem pa voditeljem folklornih skupin, ki so s knjigama dobili nov vir zapisanih plesov. Kinetogrami omogočajo branje plesov tudi

tujim strokovnjakom - etnokoreologom. To pa je bil tudi razlog, da je bila med etnologi kar nekako prezrta.

Ramovšev in Kumrovo knjigo družijo podobna misel o uporabnosti njenih raziskav, misel, da je pogled nazaj smiseln zaradi pogleda naprej. Sploh pa je zadnja leta v etnologiji opaziti to tendenco združevanja ali sugeriranja kreativne sinteze med tradicionalno izpričanimi pojavi in njihovo (ponovno) uporabo v sedanjosti, ki se ji prilagaja, zadrži pa večino nekdanjih značilnosti.

Marija Stanonik je napisala drobno, pa ne nepomembno knjižico o čebeli, *Žlahitni spremljevalki slovenske kulture*, in v njej govori o čebeli v slovenski kulturni zgodovini, literaturi in slovstveni folklori. Za Stanonikovo še posebej velja pregovor, da je pridna kot čebela; v letu 1995 je objavila tudi doktorat z naslovom *Iz kaosa kozmos: kontekstualnost in žanrski sistem slovenskega odporiškega pesništva 1941-1945*, uredila obsežno 24. številko revije *Traditiones*, ki je posvečena slovstveni folklori, in bdela nad izhajanjem omenjene zbirke *Glasovi*.

Etnologi pa ne raziskujejo in pišejo samo o Slovencih znotraj države, pač pa tudi o **zamejskih Slovencih**. Na območju avstrijske Koroške najbolj aktivno in v neverjetno kratkih časovnih presledkih izdaja knjige Marija Makarovič. Ta je v lanskem letu uredila kolektivno monografijo koroške vasi Vogrče v občini Pliberk ob njeni osemstoletnici (*Osem stoletij Vogrč*) in že tretjo knjigo življenjepisov koroških Slovencev *Tako smo živeli*. Ker gre za raziskave na narodnostno ogroženem ozemlju avstrijske Koroške, so njeni prispevki k domoznanski študijam toliko bolj dragoceni, še posebej zato, ker ji uspe pritegniti k sodelovanju številne etnologe iz Slovenije in domačine s Koroškega. Njeno delo dokazuje, da je prerasla in se distancirala od načina razmišljanja, ki deskriptivnost v etnologiji pojmuje kot psovko. Njene mikroštudije pa imajo tudi zgodovinske razsežnosti in kjub temu, da so izrazito terenske, niso samo sinhrono usmerjene.

Polona Sketelj je v svoji objavljeni diplomski nalogi razmišljala o stiku dveh kultur *Med delovnim in prostim časom v Globasnici*.

Slovenski etnični in jezikovni prostor v Reziji, Nadiških in Terskih dolinah v Beneški Sloveniji zajema bibliografska študija Roberta Dapita (*La Slavia Friulana: lingue e culture: Resia, Torre, Natissone: bibliografia ragionata = Beneška Slovenija: jezik in kultura: Rezija, Ter, Nadiža: kritična bibliografija*), ki prinaša izbor naslovov s področja jezikoslovja in etnologije. Njegova kritična bibliografija pomeni delovni pripomoček pri jezikoslovnih in antropoloških raziskavah v Beneški Sloveniji. Študija obsega naslove samostojnih publikacij, člankov v znanstvenih revijah ter nekaterih splošnejših del, ki odsevajo stanje sosednjih območij in kultur, še predvsem pa slovenskega prostora. V razdelkih je najmočnejše zastopana Rezija, sledijo Nadiške in končno Terske doline.

Veliko je tudi število monografskih študij, v katerih avtorji pišejo o urbani kulturi Murske Sobote, *Na robu zgodovine in spomina* (Borut Brumen), o *Slovincih in času* (Gorazd Makarovič), o etnološkem orisu rock skupine v Slovenskih goricah, *Center za dehumanizacijo* (Rajko Muršič), ter o *slovenskih izkustvih eksotike* (Zmago Šmitek).

Vsaka od njih je zanimiva tako z metodološkega kakor vsebinskega zornega kota in zahteva obširnejšo analizo. Zaradi svežine, ki jo prinaša, pa izpostavljam na tem mestu le *Center za dehumanizacijo* Rajka Muršiča. Zamisel za obravnavo pojava in delovanja glasbene skupine na etnološki način je po eni strani avtorjev "pogojni refleks" zaradi ruralnosti kot (še vedno pretežno) klasičnega etnološkega problema, po drugi

plati pa zaradi dejstva, da je mogoče upoštevati zanimive vidike vstopanja uvoženih kulturnih elementov v vaško okolje. Delo sodi med raziskave urbane folklore in kulturne študije, teži pa k obliki etnološke monografije.

Če tematiko iz objavljenih monografij primerjamo s *tujino* (gl. razpredelnico²), ugotovimo, da pri Slovencih prevladu-

jejo etnološke in folkloristične teme, manj pa je denimo kulturnoantropoloških, etnomuzikoloških, etnoarheoloških, etnosocioloških in mitoloških tem ter raziskav evropske ali neevropske etnologije, o katerih so pisali v drugih evropskih nacionalnih etnologijah.

INFORMATIVNI ŠTEVILČNI IN VSEBINSKI PREGLED ETNOLOŠKEGA PUBLICIRANJA V DRUGIH EVROPSKIH DRŽAVAH (PODATKI, ZBRANI DO 12. 6. 1996, PODROBNEJŠI BIBLIOGRAFSKI IZPISI PRI AVTORICI BESEDILA)

DRŽAVA	Število monografskih publikacij	vir	področje
Avstrija	57	Avstrijski etnografski muzej Dunaj	etnologija, folkloristika, etnomuzikologija, religiozologija, muzeologija
Češka	11	Oddelek za etnologijo in folkloristiko Češke akademije znanosti v Pragi	folkloristika, etnologija, kulturna antropologija, mitologija
Estonija	8	Univerzitetna knjižnica Univerze v Tartuju	folkloristika, etnologija, muzeologija
Finska	45	Etnološki oddelek Helsinki	etnologija, folkloristika, kulturna antropologija
Hrvaška	8	Inštitut za etnologijo in folkloristiko Zagreb	etnologija, folkloristika, etnomuzikologija
Latvija	7	Latvijska akademija znanosti, Riga	
Nemčija	51	Inštitut za kulturo antropologijo in evropsko etnologijo Frankfurt; Seminar za etnologijo Göttingen; Inštitut za nemško in primerjalno etnologijo München	etnologija, kulturna antropologija, folkloristika, evropska etnologija
Norveška	21	Univerzitetna knjižnica Oslo	etnologija, folkloristika
Rusija	51	Ruska akademija znanosti, Inštitut za etnologijo in antropologijo v Moskvi	etnologija, folkloristika, kulturna antropologija, etnoarheologija, etnosociologija
Slovaška	6	Oddelek za etnologijo Bratislava	etnologija
Švedska	4	Oddelek za etnologijo Göteborg	etnologija, folkloristika

Zelo popularne teme in najbolj množično zastopane v drugih evropskih etnologijah so poleg tistih, ki obravnavajo različne sestavine ljudske kulture, predvsem tiste s konca 19. in začetka 20. stoletja, teme, ki načenjajo vprašanja: etničnost in nacionalnost, nacionalizem, etnocentrizem, migracije ipd.

Evropski etnologi različnih tradicij vedno bolj odkrivajo in raziskujejo čar tistega dela človekovega bivanja, ki bi mu lahko rekli pripadanje, skupinska, etnična in nacionalna identiteta. Slovenci smo pri tem - vsaj izrazoslovno - manj velikopotezni. Naša identiteta je razberljiva iz mikrokulturnih sestavin načina življenja, o katerem se piše. Hkrati pa je iz objavljenih del mogoče razbrati različne izobrazbe in profile

piscev, kar se ne kaže toliko kot pluralnost metodoloških pozicij, pač pa bolj kot raznovrstnost obdelave gradiva in pisanja.

Na tem mestu seveda ne moremo podrobneje in enakovredno obravnavati vseh knjig iz leta 1995, nekatere od njih so tudi že bile predstavljene v etnološki periodiki. Ugotovimo pa lahko, da kljub denarnim težavam etnološke knjige izhajajo s pospešenim tempom in da so avtorji dovolj iznajdljivi, da se prilagodijo pastem sedanjega založništva in družbene situacije.

2 Razpredelnica ne kaže dokončnega stanja etnološkega publiciranja v posamičnih državah, saj so v njej zajeti le tisti podatki, ki so mi jih s tujih univerz in knjižnic poslali do 12. 6. 1996. Številke tako niso dokončne.

SEZNAM ETNOLOŠKIH MONOGRAFIJ V LETU 1995

1. MONOGRAFIJE

- BRUMEN, Borut
Na robu zgodovine in spomina. Urbana kultura Murske Sobotne med letoma 1919 in 1941. Murska Sobota, Pomurska založba, 1995.
- DAPIT, Roberto
La Slavia Friulana: lingue e culture: Resia, Torre, Natison: bibliografia ragionata = Beneška Slovenija: jezik in kultura: Rezija, Ter. Nadiža: kritična bibliografija. Circolo Culturale "Kulturno društvo "Ivan Trinko" Cividale/Čedad, San Pietro al Natison/Špeter, Cooperativa/Zadruga "Lipa", 1995.
- GAČNIK, Aleš in GAČNIK, Stanka
Mitologija Žoharjevega kurenta: katalog k razstavi. Ptuj, Pokrajinski muzej, 1995.
- GRIČNIK, Anton (zbral in uredil)
Noč ima svojo moč, bog pa še večjo. Pohorje pripoveduje. Glasovi 8. Ljubljana, Kmečki glas, 1995.
- KLEINDIENST, Lidija (zbrala, uredila in napisala spremno besedo)
Bam knapa vzela, bam zmeraj vesela. Idrijske anekdote in smešnice. Glasovi 11. Ljubljana, Kmečki glas, 1995.
- KROPEJ, Monika
Pravljica in stvarnost. Odsev stvarnosti v slovenskih ljudskih pravljicah in povedkah ob primerih iz Štrekljeve zapuščine. Zbirka Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU 5. Ljubljana, ZRC SAZU, 1995.
- KUMER, Zmaga
Mi smo prišli nocoj k vam. Slovenske koledniške pesmi. Ljubljana, Kres, 1995.
- KUMER, Zmaga
Eno si zapojmo. Pesmarica slovenskih ljudskih pesmi. Celje, Mohorjeva založba, 1995.
- LOŽAR PODLOGAR, Helena
V adventu snubiti - o pustu ženiti. Svathene šege Ziljanov. Celovec, Mohorjeva družba, 1995.
- MAKAROVIČ, Gorazd
Slovenci in čas. Odnos do časa kot okvir in sestavina vsakdanjega življenja. Ljubljana, Krt, 1995.
- MAKAROVIČ, Marija
Slovenska ljudska noša v besedi in podobi 8. Notranjska: Bloke, Cerknica z okolico, Loška dolina, Vidovska planota. Ljubljana, Cerknica, ZKO Slovenije, ZKO Cerknica, 1995.
- MESS, Mediterranean Ethnological Summer School.
Piran/Slovenia 1995. (Ur. Borut Brumen in Zmago Šmitek), Ljubljana, SED, 1995.
- MURŠIČ, Rajko
Center za dehumanizacijo: etnološki oris rock skupine. Pesnica, Frontier, ZKO Pesnica, 1995.
- ODER, Karla (ur.)
Dr. Franc Kotnik, 1882-1955. Razstava Koroškega muzeja in Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika. Ravne na Koroškem, Koroški muzej, 1995.

- OSEM stoletij Vogrč.
(ur. Marija Makarovič). Celovec, Ljubljana, Dunaj, Mohorjeva založba, 1995.
- PLANŠARSKÉ stavbe v Vzhodnih Alpah.
Stavbna tipologija in varovanje stavbne dediščine. Die Sennhütten in den Ostalpen. Zbornik razprav z mednarodnega posvetovanja. (Zbral in uredil Tone Cevc). Ljubljana, ZRC SAZU, 1995.
- PUCONJA, Miran
K vrednotenju identitete panonske kmetije: temelji preživljanja na Cvenu. Samozaložba, Cven 1995.
- RAMOVŠ, Mirko
Polka je ukazana. Plesno izročilo na Slovenskem. Bela krajina in Kostel. Ljubljana, Kres, 1995.
- RAZVOJ slovenske etnologije od Štreklja in Murka do sodobnih etnoloških prizadevanj. Zbornik prispevkov s kongresa SED. Ljubljana Cankarjev dom 24. do 27 oktobra 1995. (Uredila Rajko Muršič in Mojca Ramšak). Ljubljana, SED, Znanstveni inštitut FF, 1995.
- REPANŠEK, Marta (zbrala)
Bajže s Koroške. Glasovi 10. Ljubljana, Kmečki glas, 1995.
- REŠEK, Dušan (zbral in uredil)
Brezglavjeki. Zgodbe iz Prekmurja. Glasovi 9. Ljubljana, Kmečki glas, 1995.
- SKETELJ, Polona
Na stičišču dveh kultur. Med delovnim in prostim časom v Globasnici. Celovec, Mohorjeva družba, 1995.
- STANONIK, Marija
Čebela - zlahna spremljevalka slovenske kulture: čebela v slovenski kulturni zgodovini, literaturi in slovstveni folklori. Žiri, Čebelarska družina, 1995.
- STANONIK, Marija
Iz kaosa kozmos. Kontekstualnost in žanrski sistem slovenskega odporniškega pesništva 1941-1945. Ljubljana, Društvo za preučevanje zgodovine, literature in antropologije, 1995.
- STANONIK Marija (ur.)
V deveti deželi. Sto slovenskih pravljic iz naših dni. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1995.
- ŠMITEK, Zmago
Srečevanja z drugačnostjo. Slovenska izkustva eksotike. Radovljica, Didakta, 1995.
- TAKO SMO ŽIVELI. 3. Življenjepisi koroških Slovencev. Uredila Marija Makarovič. (Izdajatelj Krščanska kulturna zveza in Narodopisni inštitut Urban Jarnik). Celovec, Dunaj, Ljubljana, Mohorjeva založba, 1995.

2. REVIIJE

- ETNOLOG 5 (LVI). Glasnik Slovenskega etnografskega muzeja. Ljubljana, SEM, 1995.
- GLASNIK SLOVENSKEGA ETNOLOŠKEGA DRUŠTVA 35/1-4. Ljubljana, SED, 1995.
- TRADITIONES 24. Zbornik Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Ljubljana, SAZU, 1995.

Seznam pripravila Majda Fister, bibliotekarka ZRC SAZU v sodelovanju z avtorico besedila.

Summary

THE BOOK COLLECTION OF SLOVENE ETHNOLOGISTS - A FAIRY TALE OR REALITY?

Mojca Ramšak

The book collection of Slovene ethnologists from 1995 amounts to 27 monographs and three periodicals (*Traditiones, Ethnologist, The Bulletin of the Slovene Ethnological Society*). Analysed in detail this is: 2 published doctoral theses (Monika Kropelj, *A Fairy Tale and Reality*; Marija Stanonik, *From Chaos - Cosmos*), 2 published master's theses (Borut Brumen: *On the Edge of History and Memory*; Miran Puconja, *To the Evaluation of the Identity of the Pannonic Farm*) and 1 BA thesis (Polona Sketelj, *At the Juncture of Two Cultures*), 3 miscellanies (*The Development of Slovene Ethnology from Štrelkelj and Murko, MESS, Alpine Cottages in the Eastern Alps*), 3 books from the field of material culture (Marija Makarovič, *Slovene Folk Costumes in Word and Image - Inner Carniola; Alpine Cottages in the Eastern Alps*, Miran Puconja, *To the Evaluation of the Identity of the Pannonic Farm: The Bases of Surviving in Cven*), 1 from the field of social culture (Ložar Podlogar, *To Propose in Advent, to Wed in Shrovetide: Wedding Customs of the Inhabitants of the Zilja Valley/Gailtal*), and in the field of spiritual culture there were no less than 13 monographs published in 1995, most of which are collections of fairy tales or songs, and researches of dance.

Ethnologists do not research and write only about the Slovenes living in Slovenia, but also about the Slovene minorities from Italy, Austria and Hungary. The most active ethnologist to write about Austrian Carinthia is Marija Makarovič, who publishes her books in unbelievably short intervals. In 1995 there was the 8th centenary of the Carinthian village Vogrče in the Pliberk/Bleiburg community, and on the occasion she edited the collective monograph of this village. Besides, she has already edited the third book of biographies of Carinthian Slovenes. On the bilingual territory of Carinthia, Polona Sketelj was ruminating on the working time and free time in Globasnica. Roberto Dapit's bibliographic study comprises Slovene ethnic and linguistic territory in the Rezija Valley, in the Nadiža and Ter valleys, and in the Venetian Slovenia (Italy). It brings a selection of titles from linguistics and ethnology.

There are also several monograph studies in which the authors write about the urban culture in Murska Sobota (Borut Brumen), about the Slovenes and time (Gorazd Makarovič), about an ethnological description of a rock group in Trate in the Slovenske gorice (Rajko Muršič), and about Slovene experiences of the exotic (Zmago Šmitek).

If we compare the themes of the published monographs with those from abroad (see the table), we realize that there are ethnological and folkloristic themes prevailing in Slovenia, while there is a limited number of cultural anthropological, ethnomusicological, ethno-archaeological, ethno-sociological and mythological studies and studies in European and non-European ethnology. Meanwhile, on the latter themes and fields have been mostly written about in other European national ethnologies.

Andrej Furlan

GIOVANNI MARIA DEL BASSO, TRISTE CASO ACCADUTO A TOPOLO - O ŽALOSTNEM DOGODKU V TOPOLOVEM.

Zadruga Lipa, Špeter 1995.

Kot da bi stopil v pekarno, sem si pred kratkim zaželel občutiti topli duh svežih knjig. Čedajske ulice so bile, kot vedno v jesenskih mesecih, mokre, in pol ure me je ločilo od sestanka. Stopil sem v knjigarno in pričel s svojim običajnim potepanjem med policami. Kdove zakaj so me vedno mikale tiste knjige, ki le redkokdaj krasijo sicer estetsko lepo postavljene izložbe. Ali trgovci krmijo ljudi le z knjigami, ki so lahko preslavljive? Ali se bojijo, da bi bralcu ponudili knjigo, ki je sami ne poznajo, in s tem tvegali, da se bo dobra stranka razočarana pritožila? Verjetno le zato, ker grede knjige o shuševalnih kurah bolje v promet kot kak Kafka ali Barthes - skrivnost potrošniške družbe.

Drobna zelena knjižica pa vendarle pritegne mojo pozor-

nost. Zakaj? Verjetno zaradi imena pisca na platnici: Giovanni Del Basso. Spomnim se ga, ko me je na izpitu na videmski univerzi, kjer je poučeval sfragistiko in numizmatiko, pred leti spraševal o grbih slovenskih mest. Kot sin Beneške Slovenije, rodil se je leta 1935 v Čedadu, je le s težavo razumel slovenski jezik, a kolikokrat me je presenetil s svojim znanjem o srednjeveški zgodovini Nadiških dolin in s svojim zanimanjem za preteklost Slovencev.

Mojo pozornost je prav gotovo pritegnil dvojezični naslov *Triste caso accaduto a Topolo - O žalostnem dogodku v Topolovem*. Vedite, bralci, da je izid dvojezične knjige za marsikaterega Slovenca pravi praznik, za nekatere založnike pa le zgrešena investicija. Založba Lipa iz Špetra pa že vrsto let gradi most medsebojnega poznavanja in odpiranja do večinskega naroda z vsakovrstnimi pobudami, ki grede mimo tiskane besede. Iz grafično jasne in oblikovno čiste platnice